

**5718 SAYILI MÖHUK UYARINCA
TENKİS DAVASINDA UYGULANACAK HUKUKUN
KAMU DÜZENİ BAKIMINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ VE YETKİLİ MAHKEME**

*Arş. Gör. Burcu İRGE ERDOĞAN**

Öz

Mirasbırakan yapmış olduğu sağlararası kazandırmalar veya ölüme bağlı tasarruflar ile tasarruf edilebilir oranı aşmış ve saklı payları ihlal etmiş ise, mirasçılar saklı paylarını elde edebilmek için tenkis davası açma hakkına sahiptir. Yabancı unsurlu tenkis davalarında uygulanacak hukuk Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK)¹ m. 20/1 ile belirlenecektir. Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi konusu ise MÖHUK m. 43 uyarınca tespit edilecektir. Çalışmamızın amacı, MÖHUK m. 20/1 uygulama alanında kamu düzeni etkisi ile konusu taşımaz olan tenkis davalarında münhasır yetkili mahkeme konularını incelemektir.

Anahtar Kelimeler

Milletlerarası miras, tenkis, uygulanacak hukuk, kamu düzeni, münhasır yetki

**ASSESSMENT OF THE APPLICABLE LAW ABOUT ACTIONS
FOR REDUCTION ACCORDING TO LAW NO. 5718
IN VIEW OF PUBLIC ORDER AND THE COMPETENT COURT**

Abstract

The legator's inter vivo dispositions or the testamentary dispositions have exceeded the free right of disposition and violated the reserved portions, the

* Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı (e-posta: burcuirge@kocaeli.edu.tr) (Makale Gönderim Tarihleri: 08.08.2017-08.08.2017/Makale Kabul Tarihleri: 26.01.2018-08.02.2018)

¹ 5718 sayılı, 27.11.2007 tarihli Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih ve Sayı 12.12.2007-26728.

legatees are entitled to lodge a lawsuit for reduction in order to obtain their reserved portions. The law to be applied in the case of international reduction is the law no. 5718 on private international law and Procedural Law (MÖHUK) with related articles, no. 20/1. The subject of international jurisdiction of Turkish courts determine according to MÖHUK no. 43. The goal of this study is to analyse the within the scope of MÖHUK no. 20/1 public order obstruction and also exclusive jurisdiction of action for reduction which about immovable property.

Keywords

International sussesion, reduction, applicable law, public order, exclusive jurisdiction

GİRİŞ

Mirasbırakan terekesinin mirasçılarının saklı payları dışında kalan kısmında istediği gibi tasarrufta bulunabilir. Mirasbırakanın tasarruf özgürlüğü saklı paylı mirasçılarının saklı pay miktarı ile sınırlanmıştır². Terekenin saklı paylar toplamı dışında kalan ve mirasbırakanın serbestçe tasarruflarına konu olan bölümü “*tasarruf edilebilir kısım (tasarruf oranı)*” olarak adlandırılmaktadır. Mirasçılarının, mirasbırakanın gerek sağlararası gerek ölüme bağlı tasarruf yoluyla yaptığı ve saklı paylarını ihlal eden işlemlerinin iptal edilmesine imkan veren talep haklarına tenkis adı verilmektedir. Türk Medeni Kanunu³ (TMK) m. 560/1’de bu husus “*Saklı paylarının karşılığını alamayan mirasçılar, mirasbırakanın tasarruf edebileceği kısmı aşan tasarruflarının tenkisini dava edebilirler*” şeklinde düzenlenmiştir. Saklı payları ihlal edilen mirasçılar bu kazandırmaların saklı paylarını ihlal etmeyecek duruma getirilmesini tenkis davası ile gerçekleştirebileceklerdir⁴.

Tenkis davası da diğer davalar gibi zaman zaman yabancılık unsuru taşıyabilir. Bu durumda Türk hâkimi MÖHUK hükümlerine göre uygulanacak hukuku tespit edecek ve uyuşmazlığı çözecektir. Bununla birlikte yine Türk hâkimi yabancı unsurlu davalarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi olup olmadığı konusunda karar verecektir.

Çalışmamızın ilk kısmında yabancı unsurlu tenkis davalarında uygulanacak hukuk konusu atıf ve kamu düzeni ile birlikte değerlendirilecektir. İkinci kısmında ise yabancı unsurlu tenkis davalarında Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi konusu incelenecektir. Konunun genişliği göz önünde tutularak, yabancıların miras hakkı ile Avrupa Birliği Miras Tüzüğü kapsam dışında bırakılmıştır.

² **Eren**, Fikret: Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara 1973, s. 8; **Nar**, Ahmet: Türk Miras Hukukunda Tenkis, İstanbul 2016, s. 7; **Oğuzman**, Kemal: Miras Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 1995, s. 218; **Dural**, Mustafa/**Öz**, Turgut: Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku, İstanbul 2016, s. 235.

³ 4721 Sayılı 22.11.2001 tarihli Türk Medeni Kanunu, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih ve Sayı: 8.12.2001-24607.

⁴ **Antalya**, Gökhan/**Sağlam**, İpek: Miras Hukuku, İstanbul 2015, s. 291; **Dural/Öz**, s. 276; **Öztaş**, Bilge: Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle), Yedinci Bası, Ankara 2016, s. 121; **Serozan**, Rona/**Engin**, Baki İlkay: Miras Hukuku, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Bası, Ankara 2014, s. 258; **Kocayusufpaşaoğlu**, Necip: Miras Hukuku, 3. Bası, İstanbul 1987, s. 411-412; **Ayan**, Mehmet: Miras Hukuku Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Ankara 2016, s. 219; **Nar**, s. 11-12.

I. MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUKTA TENKİS DAVASINDA UYGULANACAK HUKUK

A. Mirasa Uygulanacak Hukuk

Yabancı unsurlu miras davalarında uygulanacak hukuk konusu MÖHUK m. 20'de düzenlenmiştir⁵. Hükme göre, mirasa ilişkin hükümlere ölenin milli hukuku uygulanır ve Türkiye'de bulunan taşınmazlar hakkında Türk hukuku uygulanır. Bununla birlikte anılan maddenin ikinci fıkrasında mirasın açılması sebeplerine, iktisabına ve taksimine ilişkin hükümlere terekenin bulunduğu ülke hukuku uygulanır (MÖHUK m.20/1-2).

Çalışmamızın konusu tenkis davasında uygulanacak hukuk olduğundan MÖHUK m. 20/1 hükmü uygulama alanı bulur. MÖHUK m. 20/1'de getirilen bağlama kuralı ölenin milli hukuku olmasına rağmen bir istisna hükmü getirilmiş ve Türkiye'de bulunan taşınmazlar bakımından Türk hukukunun uygulanacağı düzenlenmiştir. Buna göre, mirasbırakan Türk ise uygulanacak hukuk Türk hukukudur. Mirasbırakan yabancı ise uygulanacak hukuk bakımından taşınırlar ve taşınmazlar için ikili bir ayırım gerekmektedir. Yabancı mirasbırakanın taşınır malları hakkında uygulanacak hukuk mirasbırakanın milli hukukudur. Yabancı mirasbırakanın yabancı bir ülkede bulunan taşınmazlar için de yine mirasbırakanın milli hukukudur. Ancak yabancı mirasbırakanın Türkiye'de bulunan taşınmaz malları hakkında uygulanacak hukuk Türk hukukudur⁶.

MÖHUK m. 20/1'in uygulama alanı; mirasçılardan tespiti, cenin ve evlatlığın mirasçılığı, miras payları, saklı payın olup olmadığı ve oranları, mirastan yoksunluk, mirasçılıktan çıkarma, mirastan feragat, mirasbırakanın tasarruf yetkisinin kapsamı, mirasta iade, miras sebebiyle istihkak davası,

⁵ Mirasa ilişkin kanunlar ihtilafı kurallarına "*miras statüsü*" adı da verilmektedir.

⁶ Yabancıların Türkiye'de bulunan taşınmazlar üzerinde miras hakkı olup olmaması Tapu Kanunu m. 35 ve diğer ilgili mevzuat hükümlerinde yer alan kısıtlamalara göre belirlenmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Esen**, Emre: "*Türkiye'de Bulunan Taşınmazlar Üzerinde Yabancı Gerçek Kişilerin Kanunî Miras Hakları Konusunda Güncel Gelişmeler*", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S.2, Temmuz 2016, s. 678 vd; **Güven**, Pelin: "*Yabancıların Vasiyetname Yapma Ehliyetine, Vasiyetin Şekline ve Esasına Uygulanacak Hukuk ile Bu Kapsamda Yabancı Gerçek Kişilerin Miras Hakkı*", AÜEHFD, C. X, S. 1-2, 2006, s. 353; **Ekşi**, Nuray: Yabancıların Türkiye'de Taşınmaz İktisabı, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 147 vd; **Şanlı**, Cemal: "*Türk Devletler Özel Hukukunda Mirasa İlişkin Bazı Sorunlar*", Prof. Dr. Nihal Uluocak'a Armağan, İstanbul 1999, s. 345-352.

mirasçılardan tereke borçlarından sorumluluğu, terekeye dahil mallar ve mirasın reddi konuları ile ilgili davalarda uygulanacak hukukun belirlenmesidir⁷.

MÖHUK m. 20’de miras hukukuna ilişkin davalarda uygulanacak hukuk konusu düzenlenmiş ancak hangi andaki milli hukukun uygulanacağı konusu düzenlenmemiştir. MÖHUK m. 3’te yer alan düzenlemeye göre uygulanacak hukukun vatandaşlık, yerleşim yeri veya mutad mesken esaslarına göre belirlendiği hallerde aksine hüküm olmadıkça, dava tarihindeki vatandaşlık, yerleşim yeri veya mutad mesken esas alınmaktadır. Ancak burada mirasbırakanın ölümden sonra vatandaşlık değiştirmesi teknik olarak mümkün olmadığından ölüm anındaki milli hukukunun uygulanacağını kabul edilmesi gerekmektedir⁸. Miras davalarının niteliği gereği uygulanacak hukuk mirasbırakanın ölüm anındaki milli hukuktur.

Mirasbırakanın birden fazla vatandaşlığa sahip olması vatansız veya mülteci olması durumunda ise, MÖHUK m. 4’te düzenleme getirilmiştir. Madde 4:“(1) Bu Kanun hükümleri uyarınca yetkili olan hukukun vatandaşlık esasına göre tayin edildiği hâllerde, bu Kanunda aksi öngörülmedikçe;

a) Vatansızlar ve mülteciler hakkında yerleşim yeri, bulunmadığı hâllerde mutad mesken, o da yok ise dava tarihinde bulunduğu ülke hukuku,

b) Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında, bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları hâlinde Türk hukuku,

c) Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olup, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında, daha sıkı ilişki hâlinde buldukları devlet

⁷ **Nomer**, Ergin: Devletler Hususi Hukuku, 21. Bası, İstanbul 2015, s. 292; **Aybay**, Rona/**Dardağan**, Esra: Uluslararası düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı), 2. Baskı, İstanbul 2008; s. 233; **Tekinalp**, Gülören/**Uyanık Çavuşoğlu**, Ayfer: Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları, 12. Bası, İstanbul 2016, s. 295; **Şanlı**, Cemal/**Esen**, Emre/**Ataman Figanmeşe**, İnci: Milletlerarası Özel Hukuk, 5. Bası, İstanbul 2016, s. 215; **Çelikel**, Aysel/**Erdem**, B. Bahadır: Milletlerarası Özel Hukuk, 14. Bası, İstanbul 2016, s. 306; **Ekşi**, Nuray: Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Miras Hukuku, İstanbul 2013, s. 39; **Tanrıbilir**, Feriha Bilge: Kanuni Mirasçılıktan Doğan Kanunlar İhtilafı, Ankara 2000, s. 146; **Tanrıbilir**, Feriha Bilge: “Yabancıların Mirasçılık Sıfatı”, Av. Dr. Faruk Erem Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara 1999, s. 700; **Can**, Hacı/**Toker**, Ali Gümrah: Milletlerarası Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2017, s. 93; **Gürzumar**, Aydanur: “Türk Yabancılar Hukukunda Yabancı Gerek Kişilerin Miras Hakkı Var mıdır?”, MHB, C. 19, S. 1-2, Y. 1999-2000, Prof. Dr. Aysel Çelikel’e Armağan, s. 386; **Altıparmak**, Ayşe Kübra: İngiliz, Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Mirasa Uygulanacak Hukuk, İstanbul 2017, s. 107; **Esen**, Miras Hakkı, s. 673.

⁸ **Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu**, s. 294; **Ekşi**, Milletlerarası Miras, s. 35.

hukuku, uygulanır.” şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre mirasbırakan hem Türk vatandaşı hem de yabancı vatandaşı ise, uygulanacak hukuk yine Türk hukukudur. Birden fazla vatandaşlığı olmakla birlikte Türk vatandaşlığı olmayanlar için sıkı ilişki içinde oldukları ülkenin hukuku uygulanır⁹. Vatansızlar¹⁰ ve mülteciler¹¹ hakkında ise, yerleşim yeri hukuku yoksa mutad mesken, o da yoksa dava tarihinde bulunduğu ülke hukukunun uygulanacağı maddede düzenlenmiştir. Buna göre Türk hakiminin önüne gelen vatansız veya mülteci mirasbırakana ilişkin miras davasında uygulanacak hukuk m. 4/1(a)’ya göre belirlenir¹². Hükmün gerekçesi: “Tasarının 4.maddesinin a bendine “ve mülteciler” ibaresinin eklenmesinin amacı sadece Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun uyarınca milli hukukun uygulanması gereken hallerde, vatandaşlıkları olsa bile o ülkenin diplomatik himayesinden çeşitli nedenlerle yararlanamayan bu kişilere Türkiye’de kaldıkları süre içinde yapacakları ve muhatap oldukları işlemlerde, milli hukuk yerine uygulanacak hukukun ne olduğunu göstermektedir. 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesinin¹³

⁹ MÖHUK m.4/1-b ve c hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Bayraktaroğlu Özçelik, Gülüm:** “Kanunlar İhtilâfi Hukukunda Olumlu Vatandaşlık İhtilâflarının Çözümü ve MÖhuk m. 4(1) (b) ve (c) Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, S. 1, s. 111-150.

¹⁰ “Vatansız kişi: Hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişiyi,” 6458 sayılı YUKK m. 3/ş ile “kendi yasalarının işleyişi içinde hiçbir Devlet tarafından vatandaş olarak sayılmayan bir kişi anlamına gelir” bkz. 28 Eylül 1954 tarihli Vatansız Kişilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme metni http://uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_14.pdf E.T. 02/01/2018.

¹¹ Maddede geçen mülteci kavramı 6458 sayılı YUKK m. 61’de “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirlene işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.” şeklinde belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Çelikel, Aysel/Öztekin Gelgel:** Yabancılar Hukuku, 23. Bası, İstanbul 2017, s. 20-25.

¹² MÖHUK m. 4 ile ilgili miras davalarında uygulanacak hukuk hakkında bkz. **Tanrıbilir,** Kanuni Mirasçılık, s. 26-28.

¹³ 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşme için bkz. http://www.danistay.gov.tr/upload/multecilerin_hukuki_durumuna_dair_sozlesme.pdf E.T. 05/01/2018.

22 nci¹⁴ maddesinde bu konuda aynı mealde bir hüküm bulunmakla birlikte, Sözleşmeye katılmamış olan ülkelerden gelen mültecilerin durumunun da düzenlenmesinin gerekli olduğu düşüncesiyle Tasarının 4 üncü maddesine söz konusu ekleme yapılmıştır.” şeklinde ifade edilmektedir. MÖHUK m. 4/a bendinde yer alan “mülteci” düzenlemesi Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu¹⁵ (YUKK)’da yer alan mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma ve geçici koruma kapsamındaki kişiler bakımından da uygulama alanı bulmalıdır¹⁶.

B. Yabancı Unsurlu Tenkis Davasında Uygulanacak Hukuk

Türk hâkimi önüne gelen bir uyuşmazlıkta yabancılık unsurunu tespit ettiği noktada MÖHUK hükümlerine göre uygulanacak hukuku belirlemek zorundadır. MÖHUK m. 1’de yer alan düzenlemeye göre, yabancılık unsuru taşıyan ve özel hukukla ilgili işlem veya ilişkiler bu kanunun kapsamındadır. Dolayısıyla, bir uyuşmazlıkta MÖHUK hükümlerinin uygulanması için iki unsurun varlığı aranır. Birincisi, hukuki ilişkide yabancılık unsuru bulunmasıdır. İkincisi, uyuşmazlığın özel hukuka ilişkin bir konuda olmasıdır¹⁷.

¹⁴ Belirtilen düzenleme 12. maddede düzenlenmiştir. Gerekçe metnine sehven 22 nci madde olarak yazılmıştır.

¹⁵ 6458 sayılı, 04.04.2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarih ve Sayı 11.04.2013-28615.

¹⁶ Şanlı/Esen/Ataman Figanmeşe, s. 20 dn. 60; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s. 79, dn. 21/a.

Doktrinde bu maddede geçen “mülteci” kavramına yalnızca Avrupa’dan gelen mültecilerin dahil olduğu yönünde bir görüş de mevcuttur Yazara göre, MÖHUK m. 4, Türk yabancılar hukukunda uluslararası koruma kapsamı ve türleri dikkate alınmadan hazırlanmıştır. Bu nedenle maddenin revize edilerek mülteci kavramı yerine “uluslararası koruma talep eden veya uluslararası koruma sağlanan yabancılar” ifadesinin kullanılmasının daha uygun olacaktır. Ekşi, Milletlerarası Miras, s. 37-38.

Bir başka yöndeki görüşe göre, mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma kapsamındaki dahil olduğu ancak YUKK’da getirilen ve yine Suriyelileri özellikle ilgilendiren konu olan “geçici koruma” statüsüne dahil kişilerin ise bu kapsamda olmadığı görüşü için bkz. Altıparmak, s. 110-112.

¹⁷ Hakim, uyuşmazlığın özel hukuka ilişkin olup olmadığını vasıflandırma ile çözecektir. Türk hakimi kendisine gelen uyuşmazlıkta öncelikle uyuşmazlığın vasıflandırmasını yapacaktır. Yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıkların çözümünde ilk olarak vasıflandırma aşaması ile karşılaşılmaktadır. Vasıflandırma, meydana gelen olayların çeşitli kategorilerde kavramlarla karşılık bulmasıdır. Bir hukuki olay veya işleminin hangi maddi hukuk kuralına tabi olacağı vasıflandırma ile çözüme kavuşur. Uyuşmazlık konusu olayın, hayat ilişkisinin ne şekilde ifade edildiği konusunda karşılaşılabilecek soruna vasıflandırma problemi, bu problem çözüldükten sonra yapılan yoruma vasıflandırma

Yabancılık unsurunun tanımı ve uyuşmazlıkta bulunma halleri ile ilgili 5718 sayılı MÖHUK ile 2675 sayılı mülga MÖHUK'ta herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Yabancılık unsuru for hâkiminin denetimi ile belirlenecektir.

Yabancılık unsuru hukuki ilişki veya işlemlerde kişi ve yer unsurlarında; kişilerin vatandaşlığı, yerleşim yeri, mutad meskeni, işlemin yapıldığı yer, malların bulunduğu yer gibi hallerde kendini gösterebilir¹⁸.

Tenkis davasında yabancılık unsuru, ölenin veya mirasçının vatandaşlığı ya da malvarlığının bulunduğu yer olarak karşımıza çıkabilir.

Yabancı mirasbırakanın mirasçıları arasında görülecek tenkis davasında, saklı pay sahibi mirasçının tespiti, saklı pay oranının belirlenmesi, tenkise tabi kazandırmalar, terekenin belirlenmesi, tenkis davasında süreler, tenkiste sıra gibi tüm hususlara MÖHUK m. 20/1 gereği belirlenen hukukun kuralları uygulanacaktır¹⁹.

Tenkis davasına konu edilen mal, Türkiye'de bulunan bir taşınmaz ise mirasbırakanın milli hukuku önem taşımaz, MÖHUK m. 20/1'e göre uygulanacak hukuk Türk hukukudur. Bu durumda doğrudan Türk hukukuna gidilir ve TMK hükümlerine göre tenkis davası görülür.

Örneğin, İngiliz vatandaşı mirasbırakanın, İngiliz vatandaşı ve Türk vatandaşı mirasçıları arasında görülen ve İstanbul'da bir taşınmaz ile Londra'da bir başka taşınmaz hakkında tenkis davası açılmış olsun. Buna göre uygulanacak hukuk ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Türk hâkimi burada her iki taşınmaz bakımından ayrıma gitmelidir. İstanbul'da bulunan taşınmaz ile ilgili tenkis talebi için Türk hukukunu uygulayacak ve TMK hükümlerine göre saklı paylı mirasçıları, saklı pay oranlarını, tenkise tabi

denir. **Aybay/Dardağan**, s. 147; **Çelikel/Erdem**, s. 79; **Nomer**, Devletler Hususî Hukuku, s. 96; **Şanlı/Esen/Ataman Figanmeşe**, s. 47-50; **Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu**, s. 34. Türk hukukunda vasıf ihtilâfinin genellikle lex foriye göre çözümleneceği savunulmaktadır. Buna göre hâkim yabancı unsurlu uyuşmazlığa uygulanacak hukuku tespit ederken öncelikle olayı kendi hukukuna göre vasıflandıracaktır. Ancak bazen lex causae'ya göre vasıflandırma hakkaniyete daha uygun düşebilir. Bu durumda hâkim vasıflandırmayı lex causae'ya göre yapacaktır. **Aybay/Dardağan**, s. 150-151; **Çelikel/Erdem**, s. 79-87.

¹⁸ **Aygün**, Mesut: "Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü", Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, DEÜHFD, C. 16, Y. 2014, s. 1030; **Altıparmak**, s. 7-11.

¹⁹ **Eksi**, Milletlerarası Miras, s. 71; **Uluocak**, Nihal: Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri (Kişisel Statü-Miras Statüsü), İstanbul 1987, s.116; **Tanrıbilir**, Kanuni Mirasçılık, s.146.

kazandırmaları belirleyip karar verecektir. Öte yandan Londra’da bulunan taşınmaz bakımından ise MÖHUK m. 20/1 gereği İngiliz hukukuna başvurulacaktır. Londra’daki taşınmaz için saklı paylı mirasçılar, saklı pay oranları veya tenkise tabi kazandırmalar gibi konularda İngiliz miras hukuku²⁰ kuralları uygulanarak karar verilecektir²¹.

C. Kamu Düzeni

1. Kavram

Yabancılık unsuru taşıyan bir uyuşmazlıkta hâkim öncelikle uygulanacak hukuku tespit edecektir. Tespit edilen hukukun hâkimin kendi hukuku dışında bir hukuk olması durumunda hâkim bu hukuk uygulandığı takdirde kendi ülkesinin kamu düzenine aykırı olup olmadığını incelemek durumundadır. Başka bir ifade ile uygulanacak yabancı hukuk her zaman olaya tatbik edilemeyebilecektir. Hâkim milletlerarası adalet anlayışının yanında kendi hukuk düzeninin temel ilkelerine uygun adalet ve ahlâk anlayışına uygun karar vermek zorundadır²².

Milletlerarası özel hukukta kamu düzeni yabancı hukukun uygulanmasına engel olan istisnai bir durum olarak MÖHUK m. 5’te düzenlenmiştir. MÖHUK m. 5’e göre; “(1) Yetkili yabancı hukukun belirli bir olaya uygulanan hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması hâlinde, bu hüküm uygulanmaz; gerekli görülen hallerde, Türk hukuku uygulanır”. Yabancı hukukta yer alan hükmün uygulanmasının Türk kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmesi halinde, bu hüküm uygulanmayacak, gerekli görülmesi halinde Türk hukuku uygulanarak uyuşmazlık çözüme kavuşturulacaktır. MÖHUK m.2’de yer alan hâkimin re’sen yabancı hukuku tatbik etmesi mutlak değildir. Yabancı hukukun uygulanması, bu hukukun Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması şartına bağlıdır. MÖHUK m. 5’te kanun koyucunun özellikle vurguladığı “açıkça” ifadesi ile amaçlanan kamu düzeni müdahalesini asgariye indirmek ve yabancı hukukun uygulanmasını sağlamaktır. Kamu düzeni müdahalesinin asgari düzeyde tutulmasıyla milletlerarası özel hukuk hakkaniyetinin sağlanması ile karar ahenginin korunmaya çalışılmasıdır. Hâkim, takdir hakkını kullanırken, Türk örf ve

²⁰ Miras davalarında atfin dikkate alınıp alınmayacağı hakkında bkz. I/C.

²¹ İngiliz miras hukuku hakkında bilgi için bkz. Altıparmak, s. 27-55.

²² Doğan, Vahit: Milletlerarası Özel Hukuk, 4. Baskı, Ankara 2016, s. 215; Şanlı/Esen/Ataman Figanmeşe, s. 71-75; Çelikel/Erdem, s. 145.

adetlerini, ahlak kurallarını, sosyal ve ekonomik görüşü ile Anayasanın temel ilkelerini göz önünde bulundurmalıdır²³.

Kamu düzeni kavramı kanunda tanımlanmamıştır. Kavramın zaman, yer ve konu açısından değişiklik gösterme özelliği nedeniyle, kapsamının tespiti ve tüm unsurlarını içeren bir tanımının yapılması oldukça zordur²⁴. Kamu düzeni ifadesi geniş, muğlak ve değişkendir bu nedenle hakimın olaya uygulanacak hukukun kamu düzenine aykırılık tespitinde kamu hukuku ile milletlerarası özel hukuk anlayışları önemli bir yere sahiptir²⁵.

Kamu düzeninin iki farklı etkisi bulunmaktadır²⁶. Bunlar; olumlu etki ve olumsuz etkidir. Kamu düzeninin olumlu etkisi, milli hukukun belirli bir hükmün tercihen uygulanmasını temin etmektedir. Bir başka ifade ile olumlu etki, kamu düzeni gereği hukuk düzeninin dokunulamaz kısmını ifade etmektedir. Kamu düzeninin olumlu etkisine göre, öncelikle yabancı hukukun diğer kuralları dahilinde çözüm bulunmaya çalışılacak ve çözüm bulunamazsa Türk hukuku uygulanmalıdır²⁷. Örneğin, farklı dinlere mensup iki yabancıların evlenmesine kendi milli hukuklarında izin verilmemiş olsun. Farklı dine mensup olmak Türk hukukuna göre evlenme engeli değildir ve din ayrımı yapmak kamu düzenine aykırı kabul edilir. Bu nedenle kişilerin evlenmelerine Türk hukuku uygulanır. Kamu düzeninin olumsuz etkisi ise yabancı hukukun uygulanması ile ortaya çıkacak sonuçlar sebebiyle bu hukukun uygulanmasının engellenmesidir. Olumsuz etkide, yabancı kanun

²³ **Tanrıbilir**, Kanuni Mirasçılık, s. 176.

²⁴ Devletler özel hukukunda kamu düzeni kavramı ile ilgili bkz. **Altuğ**, Yılmaz/**Yasan**, Mustafa: “*Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni*”, Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2003, s. 139; **Altuğ**, Yılmaz: “*Amme İntizamı ve Tesirleri (Bir Özet)*”, AÜSBFD, C. 27, S.3, Cem Sar’a Armağan, 1972,s.371-385; **Atakan**, Arda: “*Kamu Düzeni Kavramı*”, MÜHF-HAD, C.13, S.1-2, s. 59-136. **Dayınlarlı**, Kemal: “*Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni*”, Yaşar Karayalçın’a Armağan, Ankara 1988, s. 661; **Demir Gökyayla**, Cemile: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni, Ankara 2001, s. 27; **Timur**, Hıfzı: Devletler Hususi Hukukunda Amme İntizamı, 1942, s. 7 vd; **Nomer**, Ergin: “*Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Müdahalesi*”, MHB, 1999-2000, C. 19, S. 1-2, Prof. Dr. Aysel Çelikel’e Armağan, s. 555-576; **Ökçün**, A. Gündüz: Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni, 2. Baskı, Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No: 7, Ankara 1997.

²⁵ **Şanlı/Esen/Ataman Figanmeşe**, s. 78; **Nomer**, Devletler Hususi Hukuku, s. 165.

²⁶ Bu ayrımı kabul etmeyen görüş hakkında bkz. **Timur**, s. 880.

²⁷ **Altuğ/Yasan**, s. 147-148; **Aybay/Dardağan**, s. 129; **Çelikel/Erdem**, s. 146; **Şanlı/Esen/Ataman Figanmeşe**, s. 87.

hükümünün ülkede ortaya çıkaracağı açık sonucun toplumdaki etkisi incelenecektir²⁸.

2. Tenkis Davasında Kamu Düzeni

Yabancı unsurlu tenkis davalarında kamu düzeni saklı pay hakkı tanıma konusunda karşımıza çıkabilir. Buna göre hâkim önüne gelen her bir olayda uygulanacak yabancı hukuk kapsamında saklı pay hakkı tanınması, saklı pay oranları ve tenkis davasına ilişkin diğer meseleleri Türk kamu düzenine açıkça aykırı olup olmamasını değerlendirecektir. Bazı ülke hukukları kanuni mirasçılara saklı pay hakkı tanırken (örneğin Türkiye, Almanya) bazı ülkeler mirasbırakana terekesi üzerinde tam serbesti tanımış ve mirasçılara saklı pay hakkı düzenlememiştir (örneğin ABD, İngiltere, Güney Afrika)²⁹.

Tenkis davalarında uygulanacak hukuk MÖHUK m. 20/1'e göre tespit edileceğinden, mirasbırakanın terekesinde bulunan tüm taşınırlar ile yabancı ülkede bulunan taşınmazlarda saklı paya ilişkin kural ölenin milli hukukuna göre belirlenir. Türkiye'de bulunan taşınmazlar bakımından Türk hukuku uygulanacağından mirasçılara tanınan saklı pay TMK hükümlerine göre tayin edilir.

Doktrinde saklı pay hakkının ve tenkis davasının kamu düzenini ihlal edip etmemesi konusunda farklı görüşlere yer verilmiştir.

²⁸ **Altuğ/Yasan**, s. 146-147; **Aybay/Dardağan**, s. 129; **Nomer**, Devletler Hususi Hukuku, s. 175; **Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu**, s. 43; **Çelikel/Erdem**, s. 146.

²⁹ **Ekşi**, Milletlerarası Miras, s. 71.

Ayrıca, Avrupa Birliği tarafından uzun süren çalışmalar neticesinde 2012 yılında kabul edilmiş ve 2015 yılından beri yürürlükte olan 650/2012 sayılı Avrupa Veraset Belgesinin Tanzimine ve Geçeri Veraset Belgelerinin Kabulü ile İcrasına İlişkin Kararların Tanınması, Tenfizi ile Mahkemelerin Yetkisi ve Uygulanacak Hukuk Hakkında Avrupa Birliği Konsey Tüzüğü'nün taslak metninde saklı payla ilgili bir takım ifadeler yer almasına rağmen Tüzük metninde bu kısım çıkarılmıştır. Taslak'a göre, saklı payla ilgili uyuşmazlıklarda miras statüsünün, mahkemenin hukukundan farklı olması kamu düzenine aykırılık sebebi olarak kabul edilmemiştir. AB üye devlet mahkemesinin saklı payı kabul etmesi yanında mirasa uygulanacak hukukun saklı pay kabul etmemesi bir kamu düzenine aykırılık sorununu ortaya çıkaracaktır. Bu durumda saklı pay düzenlemesini kamu düzenine aykırı kabul edip yabancı hukukun uygulanmama Tüzüğün işleyişini engelleyecektir. Nitekim saklı paya ilişkin düzenlemeler ailenin korunması ve miras hukukunun temelini oluşturan konulardandır, bu düzenlemelerin reddi kanunlar ihtilafı kurallarının uygulanmasını karmaşık bir hale getirecek ve adalet duygusunun zedelenmesine sebep olacaktır. Buna göre, farklı saklı pay düzenlemelerinin her bir olayda ayrı nitelendirilmesi önerilmektedir, **Altıparmak**, s. 87, dn.135.

NOMER'e göre, muris yaptığı bir ölüme bağlı tasarrufla, alt soyunun miras haklarını ortadan kaldırmış ise, saklı pay haklarının olup olmaması bir sorun teşkil edecektir. Saklı pay hakkını tanımayan hukuklarda, murisin eşinin veya altsoyunun miras haklarını ortadan kalkmış ise kamu düzeni ancak altsoy veya eşin mağdur konumunda bırakıldığı özel durumlarda karşımıza çıkar. Örneğin, alt soy için saklı pay hakkı tanınmıyorsa ve nafaka gibi başkaca koruma mekanizması olmaması halinde ortaya çıkar. Bir diğer örnek olarak ise, eşe saklı pay hakkı tanınmıyor bununla birlikte mal rejimine göre herhangi bir talep hakkı verilmemişse yine kamu düzeni engeli ortaya çıkar. Burada amaçlanan altsoyun ve eşin mirasbırakanın ölümünden sonra asgari şartlarla da olsa korunmasıdır.

Yazar, miras statüsünün altsoya hiç saklı pay hakkının tanınmaması durumunda, bu yabancı hukukun kamu düzeni engeli ile karşılaşacağını ve Türk miras hukukunun ilgili hükümlerinin olumlu etkisinin doğacağını savunmaktadır. Ayrıca yazar, miras statüsünün cinsiyete bağlı olarak da ayırım yapması halinde ikili bir ayırma gitmiştir. Buna göre, Türkiye'de yaşayan kadın muris cinsiyet ayrımı sebebiyle mağdur oluyorsa bu durum kamu düzeni engeli ile karşılaşır. Ancak murisin İslam hukukunun geçerli olduğu yabancı bir ülkede bulunan çocukları cinsiyet nedeniyle farklı saklı paylara sahipse, bu ayırım maddi olaydaki şartlarla değerlendirilir ve Türk kamu düzeni müdahale etmeyebilir³⁰.

EKŞİ'ye göre; saklı pay hakkının kabul edilmemesi Türk kamu düzenine aykırılığı konusu her somut olayın özelliklerine göre belirlenecektir. Örneğin mirasçılardan çalışmayacak durumda olması, bedensel veya zihinsel yönde rahatsız olması durumunda mirasbırakanın tüm malvarlığını kanuni mirasçılardan mahrum bırakması hali kamu düzenine engel teşkil edecek ve kanuni mirasçılar lehine saklı pay hakkı tanımayan yabancı hukukun uygulanması engellenecektir³¹.

BARAN ÇELİK'e göre; yabancı hukukun sadece saklı pay kurumunu tanınamaması kamu düzeni müdahalesini gerektirmez. Türk miras hukuku bakımından da mirasbırakanın tasarruf miktarını aşan tasarrufları kendiliğinden hükümsüz hale gelmediği gibi tasarruf miktarını aşılması söz konusu tasarruf için bir iptal sebebi değildir. Buna göre sadece ilgilinin tenkis davası açma hakkı doğmaktadır. Ayrıca bir hukuk düzeninde saklı pay hakkının

³⁰ Nomer, Devletler Hususi Hukuku, s. 175-176.

³¹ Ekşi, Milletlerarası Miras, s. 71.

tanınmamasına, mirasçılarının miras haklarını bertaraf etmek değil, mirasbırakana verilen sınırsız tasarruf özgürlüğü de sebep olarak gösterilebilir. Bu durumda, mirasbırakana sınırsız bir tasarruf özgürlüğü tanınmasının, Türk kamu düzenini ihlal edip etmeyeceği her somut olayda ayrı değerlendirilmelidir³².

Kanaatimizce, yabancı mirasbırakanın milli hukukuna göre (MÖHUK m.20/1) kanuni mirasçılara saklı pay öngörmeyen hukukun uygulanmasının kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşması olayın özelliklerine göre değişmektedir. Mirasbırakanın terekesinde bulunan malvarlığını kanuni mirasçılarını dışında kişi veya kurumlara bırakması kendi inisiyatifi olarak değerlendirilmesi gereken bir hükümdür. Dolayısıyla mirasbırakanın milli hukukunun kanuni mirasçılara saklı pay öngörmemesi MÖHUK m. 5'te ifade edildiği üzere Türk kamu düzenini "açıkça" ihlal edecek nitelikte değildir. Bu nedenle ölenin milli hukukunun saklı pay düzenlemesi içermemesi kamu düzeni engeli ile karşılaşmamalıdır. Öte yandan mirasbırakanın milli hukuku din, ırk veya cinsiyet ayrımı gözeterek saklı pay kurallarını düzenlemişse bu kural kanaatimizce kamu düzenine aykırı kabul edilmelidir. Nasıl ki miras payları bakımından cinsiyet ayrımının yapılması kamu düzenine aykırı kabul edilmekte³³ ise, kanımızca saklı pay düzenlemesinde de bu şekilde ayrımlara yer verilmesi kamu düzenine aykırıdır. Nitekim gerek miras hakkı gerekse saklı pay konusunda olsun din, ırk, cinsiyet ayrımı yapılmış olması Anayasa m. 10'a da aykırıdır. Esasında bir kuralın anayasaya aykırı olması ile kamu düzenine aykırı olması aynı anlamda değerlendirilmemelidir³⁴. Ancak, saklı pay hakkı tanınması bakımından Anayasanın özüne ve ruhuna açıkça aykırı olduğu görünen din, cinsiyet veya ırk ayrımının kamu düzenini de derinden etkileyeceği aşıkardır. Nitekim Yargıtay

³² **Baran Çelik**, Neşe: Milletlerarası Unsurlu Ölüme Bağlı Tasarruflara Uygulanacak Hukukun Tayini, Ankara 2011, s. 210.

³³ **Aybay/Dardağan**, s. 126; **Çelikel/Erdem**, s. 152; **Nomer**, Devletler Hususi Hukuku, s. 175; **Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu**, s. 297.

³⁴ Anayasaya aykırılık ile kamu düzenine aykırılık her ne kadar benzer yanlara sahip olsalar da birbirinden farklı durumlardır. Anayasaya aykırılık, her zaman kamu düzenine aykırılık sebebi oluşturmaz. Bununla birlikte Anayasa'nın özüne ve ruhuna aykırı olan çoğu durumlar, kamu düzenini doğrudan ilgilendirdiğinden kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Aybay**, Rona: "Türk Mahkemesince Uygulanacak Yabancı Yasanın, Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu" Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 54, 2004, s. 139-145; **Aybay/Dardağan**, s. 131-136; **Nomer**, Ergin: "Anayasa ve Yabancı Kanun", Osman Fazıl Berki Armağanı, Ankara 1977, s. 549-565; **Nomer**, Devletler Hususi Hukuku, s. 175.

2010/1 E. ve 2012/1 K. 10.02.2012 tarihli İBK'da³⁵ “iç hukuktaki kamu düzeninin çerçevesi, Türk hukukunun temel değerlerine, Türk genel adap ve ahlak anlayışına, Türk kanunlarının dayandığı temel adalet anlayışına, Türk kanunlarının dayandığı genel siyasete, Anayasada yer alan temel hak ve özgürlüklere, milletlerarası alanda geçerli ortak prensip ve özel hukuka ait iyiniyet prensibine dayanan kurallara, medeni toplulukların müştereken benimsedikleri ahlak ilkeleri ve adalet anlayışının ifadesi olan hukuk prensiplerine, toplumun medeniyet seviyesine, siyasi ve ekonomik rejimine, insan hak ve özgürlüklerine aykırılık şeklinde çizilebilir.” ifadelerine yer vermiştir³⁶.

Mirasbırakanın milli hukukunda saklı paya ilişkin herhangi bir düzenleme yoksa bu durum Türk kamu düzenine aykırı değildir. Ancak mirasbırakanın milli hukuku mirasçılara saklı pay hakkı tanımakla birlikte din, ırk, cinsiyet ayrımı gibi toplumu derinden etkileyecek ayrıma tabi tutması kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil edebilecektir. Örneğin altsoya ilişkin düzenlemede erkek çocuklara saklı pay hakkı tanırken kız çocuklara tanınmaması Türk kamu düzenine açıkça aykırılık gösterecek ve MÖHUK m. 5 engeli ile karşılaşabilecektir. İlâveten yabancılık unsuru taşıyan tenkis davalarında özellikle saklı payı ihlal edilen kimsenin Türk vatandaşı olması durumunda kamu düzeni müdahalesinin uygulanması kuşkusuz daha kolaydır. Türk kamu düzenine açıkça meydana gelecek bir tenkis uyumsuzluğunda tarafların tamamının yabancı ülke vatandaşı olması halinde kanaatimizce Türk kamu düzenine aykırılık oluşturmayacaktır. Ancak yukarıda zikrettiğimiz gibi tenkis talebinde bulunan davacının hak kaybını iddia ediyor olması ve olası bir mağduriyet durumunun bulunması halinde Türk kamu düzenine açıkça etkileyecek bir durum var ise hakim somut olayın özelliğine göre karar verecektir.

Saklı pay hakkı mirasbırakanın evlilik içinden doğan altsoyuna tanınırken, evlilik dışı doğan altsoyuna tanınmıyorsa bu uygulama kamu düzeni engeli ile karşılaşması durumu farklı değerlendirilebilir. Türk medeni huku-

³⁵ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu 2010/1 E., 2012/1 K., sayılı 10.02.2012 tarihli kararı için bkz. www.kazanci.com E.T. 05.07.2017.

³⁶ Benzer şekilde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 1998/2-276 E. 1998/297 K. sayılı ve 22.04.1998 tarihli kararında, “ahlâk ve dürüstlük kurallarını, toplumun, hukukun temel ilke ve yargılarını, adaleti, ahlâk anlayışını, Anayasa'da yer alan temel hakları ciddi şekilde sarsan ve aykırılık oluşturan olayları kamu düzenini ihlâl eden olgular” olarak kabul edilmiştir.

kunda mirasbırakanın evlilik içi olsun veya olmasın tüm altsoyu yasal miras payının yarısı oranında saklı paya sahiptir (MK m. 505). Dolayısıyla mirasbırakan bir ölüme bağlı tasarrufla altsoyun saklı payını ihlal edecek şekilde tasarrufla bulunmuş ise altsoyu tenkis davası açma hakkına sahiptir. Ancak ölenin milli hukukunda saklı pay sadece evlilik birliği içindeki altsoya verilmişse kanaatimizce bu durum sadece Türk hukuku ile bağdaşmayan bir kuraldır. Bu hükmün Türk toplumunda uygulanması halinde kamu düzenini *açıkça* ihlal edecek nitelikte olduğunu düşünmemekteyiz. Bu durumda yalnızca Türk hukukundaki uygulamaya aykırı olan yabancı hukuk kamu düzeni engeli ile karşılaşmamalıdır.

3. Kamu Düzeninin Hafifletilmiş Etkisi

Bir hakkın kazanılmış olması ile kazanılmış bir hakkın sonradan etki meydana getirmesi arasında farklılıklar vardır³⁷. Kişinin kendi milli hukukuna uygun olarak bulunduğu mevcut durum bazen Türk kamu düzenine aykırı olabilir, poligamik evlilik veya aynı cinsiyetten kişilerin evlenmeleri gibi³⁸. Ancak burada yabancı hukukun uygulanmasında etkilenen kamu düzeni ile kazanılmış hak arasındaki denge kurularak karar verilmelidir.

Örneğin, evli bir İranlı, kendi milli hukukunun izin vermesine rağmen, Türkiye’de birden fazla evlilik yapamaz; evli İranlı erkek, Türkiye’de başka bir kadın ile evlenirse, bu evlilik mutlak butlan ile batıl olacaktır. Ancak kendi ülkesinde dört eşi olan bir İranlı erkeğin çocukları veya eşleri arasında Türkiye’de bir miras meselesi ortaya çıktığı zaman, mirasa uygulanacak hukuk gereği İran Hukuku uygulanacaktır. Bu durum da, kamu düzeninin hafifletilmiş etkisi ile açıklanmaktadır³⁹. Şayet hakim kamu düzeni müdahalesi uygularsa ortada kabul edilen bir evlilik olmayacak ve kadın miras

³⁷ Kamu düzeninin hafifletilmiş etkisi için bkz. **Demir Gökyayla**, Kamu Düzeni, s. 144-148 dn. 83; **Dayınlarlı**, s. 675; **Pürselim Doğan**, Hatice: “Almanya’da Tescil Edilmiş Eşcinsel Hayat Ortaklığında Veraset İlamının Alınması ve Bu İlama Dayanılarak Türkiye ve Almanya’da Bulunan Terekenin Paylaşılması”, MHB, S. 31, Y. 2011, s. 250.

³⁸ Türk Hukuku bakımından kural olarak izin verilmemesine rağmen yabancı ülkede usulüne göre yapılmış talakın sonuçlarının Türkiye’de tanınabilmesi kamu düzeninin hafifletilmiş etkisinin bir sonucudur. Bunun gibi, Türk Hukuku bakımından poligamik evliliklerin, mutlak bir şekilde yasak olmasına rağmen, yabancı ülkelerde, yapıldıkları yerin hukukuna uygun olarak yapılmış, poligamik evliliklerden doğan ikinci eşinin nafaka ya da miras taleplerinin Türkiye’de kabul edilebilmesi de, yine Türk kamu düzeninin hafifletilmiş etkisinin sonucudur. **Nomer**, Devletler Hususi Hukuku, s. 167; **Demir Gökyayla**, Kamu Düzeni, s. 153.

³⁹ **Pürselim Doğan**, s. 251; **Nomer**, Devletler Hususi Hukuku, s. 167.

hakkı dahil nafaka, mal rejimi gibi aile hukukundan doğan ve malvarlığına ilişkin tüm haklarından mahrum bırakılacaktır. Eşlerden birinin Türk vatandaşlığı olması halinde evlilik, ön mesele⁴⁰ olarak değerlendirildiğinde kamu düzeni müdahalesi ile geçersiz kabul edilirken; mirasla ilgili uyuşmazlık -her ne kadar evliliği geçerli saymasak da- kamu düzeninin hafifletilmiş etkisi gereği geçerli bir evlilik varmış gibi çözüme kavuşturulur ve eşlerden her biri yetkili hukukun tanıdığı miras veya saklı pay hakkına kavuşur. Aksinin kabulü özellikle Türk vatandaşı kadının mağduriyetini destekleyen ve sorunu çözmekten öte hakkaniyetli olmayan bir sonuca itmektedir.

Tenkis davası yönünden örneği ele alacak olursak, bir Suudi vatandaşı kendi ülkesinde aynı anda birden fazla eşe sahip olması halinde Türkiye’de açılacak bir tenkis davasında her bir eşe tenkis talep hakkı tanınması gerektiği kanaatindeyiz.

Yurtdışında kurulup kurulduğu yerde geçerli olan aynı cinsiyetten kişilerin birlikteliklerinde doğan miras meselelerinde de kamu düzeni müdahalesinin katı bir şekilde uygulanmaması gerektiği ileri sürülmektedir⁴¹. Buna göre yabancı bir ülkede aynı cinsiyetten kişiler evliyse⁴² ve eşlerden biri hayatını kaybettiği zaman diğer eşin Türkiye’de açacağı tenkis davasında kamu düzeni müdahalesinin yumuşatılması gerektiği kanaatindeyiz. Eşlerden hayatta kalanın Türk mahkemeleri önünde tenkis talep etmesi mümkündür. Kişi, yabancı bir ülkede yasalarda izin verilen evliliği yapmış ve tüm sonuçlarıyla bu evliliğe rıza göstermiştir. Kişinin Türk mahkemeleri önünde konumuz açısından miras olmakla nafaka, boşanma gibi birçok meselede hâkim

⁴⁰ Esas mesele hakkında verilecek kararı doğrudan etkileyen, esas meseleden önce meydana gelmiş ve esas meseleden önce çözülmesi gereken meselelere, ön mesele denir. Milletlerarası özel hukukta ön mesele, yabancılık unsuru taşıyan esas mesele hakkında bir karar verilebilmesi için, esas meseleden daha önce meydana gelmiş bazı sorunların çözülmesi şeklinde karşımıza çıkar. Ön meselenin çözümü için doktrinde bazı yöntemler bulunmaktadır, ön mesele lex foriye veya lex causaeya göre çözülebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Elçin**, Doğa: “*Milletlerarası Özel Hukukta Ön Sorun*”, TAAD, Yıl:9, Sayı:33 (Ocak 2018), s. 211-241.

⁴¹ **Yasan**, Candan: Aynı Cinsiyetten Kişilerin Birliktelikleri, İstanbul 2013, s. 174, 184; **Sirmen**, Sedat: “*Eş Cinsel Birliktelikler ve Bunların Kanunlar İhtilafı Hukukunda Düzenlenişi*”, AÜHFD, C. 58, S. 4, 2009, s. 869-872.

⁴² Eşcinsellerin yasal birliktelikleri hukuk düzenlerinde evlenme veya kayıtlı hayat ortaklığı şeklinde görülmektedir. Kayıtlı hayat ortaklığını benimseyen ülkelerdeki hukuk kuralları da tıpkı evlenmedeki sonuçlar gibi taraflara miras hakkı gibi temel hakları düzenlemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Yasan**, s. 19-42.

karşısına gelme olasılığı bulunmaktadır⁴³. Bu durumda kamu düzeni müdahalesinin metinde geçen “açıkça” aykırılık hâkim takdiriyle yorumlanmalıdır. Kişinin talep ettiği hakkına kavuşması kanaatimizce kamu düzeni ihlali niteliğinde değildir. Her ne kadar Türk toplumunda aynı cinsiyetten kişilerin hayat ortaklıkları benimsenmese de bunu yasal olarak kabul eden ülkede hayatlarını birleştirmiş eşcinsellerin miras veya nafaka gibi taleplerinin Türk toplumunu derinden etkileyecek “açıkça” aykırılık teşkil edecek nitelikte olmadığı görüşüne katılmaktayız⁴⁴. Nitekim Türk hakiminin uygulayacağı yabancı hukukun Türk kamu düzenine aykırı olması için toplumu derinden etkilemesi, açık bir aykırılık teşkil etmesi gerekmektedir. Kişilerin eşcinsel birliktelik sonucu yabancı ülkelerinin yasalarıyla edinmiş olduğu haklardan -özellikle malvarlığını ilgilendiren nafaka, miras gibi konularda mahrum bırakılmasının Türk kamu düzeni müdahalesi ile izah edilemeyeceği kanaatindeyiz.

D. Atıf

Davayı gören mahkemenin, yabancı hukukun kanunlar ihtilâfi kurlarının dikkate alınması durumuna milletlerarası özel hukukta atıf (renvoi) adı verilmektedir⁴⁵. Türk hukukunda sadece kişi ve aile hukukuna ilişkin

⁴³ **Yasan**, Candan: “Milletlerarası Özel Hukukta Aynı Cinsiyetten Kişilerin Evliliği ve Evlilik Dışı Birliktelikleri”, Galatasaray Üniversitesi hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ata Sakmar’a Armağan, 2011/1, s. 755.

⁴⁴ **Yasan**, s. 184; **Sirmen**, s. 872; **Pürselim Doğan**, s. 261

Aynı cinsiyetten kişilerin birliktelikleri ve bu birlikteliklerinin sonucu olarak karşılaşılan kanunlar ihtilâfi meselelerinde kamu düzenine aykırı sonuçların önlenmesi amacıyla Milletlerarası Kişi Halleri Komisyonu tarafından hazırlanan 05.09.2007 tarihli “*Kayıtlı Hayat Ortaklıklarının Tanınması Hakkında Sözleşme*”ye Türkiye’nin olması gerektiği yönündeki görüş için bkz. **Yasan**, *Evlilik Dışı Birliktelik*, s. 772. (Sözleşme için bkz. http://www.cieec1.org/SITECIEC/PAGE_Conventions/JBAAAGmBhAhmVHZrQ0VUdURMOAAE.T. 03.01.2018).

⁴⁵ Atıf hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Acun Mekengeç**, Merve: “5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Kapsamında Atıf (Renvoi) Prensibinin Uygulanması” EÜHFD, C. XVII, S. 3-4, Yıl: 2013, s. 254; **Aybay/Dardağan**, s. 253; **Bozkurt Balkar**, Süheyla: “Uluslararası Özel Hukuk’ta Bitmeyen Tartışma: Atıf (Renvoi) Teorisi, Uygulanması ve Değerlendirilmesi” GÜHFD, Doç. Dr. Melike Batur Yamaner’in Anısına Armağan, C. II, 2014/2, s. 795-862; **Çelikel**, Aysel: “Türk Milletlerarası Özel Hukukta “Atıf” Prensibi’nin Uygulanması”, MHB C. 3, S. 2, Yıl: 1983, s. 3; **Doğan**, Vahit: “Atıf Teorisindeki Yeni Gelişmeler ve Türk Hukuku”, SÜHFD, Prof. Dr. Süleyman Arslan’a Armağan, C.6, S. 1-2, s. 821-849; **Sadroleşrafi**, Ali: “Devletler Özel Hukuku’nda Genel Olarak Atıf Teorisi (Renvoi)”, DEÜHFD, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağan, C. 3 S. 1-2, Y. 1987, s. 520.

uyuşmazlıklarda MÖHUK hükümlerince tespit edilen yabancı hukukun kanunlar ihtilâfi kuralları uygulanacak ve bu hukukun gönderdiği hukukun da maddi hukuk hükümleri uygulanarak uyuşmazlık çözümlenecektir (MÖHUK m. 2/3)⁴⁶. Bunun dışındaki uyuşmazlıklarda ise, MÖHUK hükümlerine göre tespit edilen hukukun maddi hukuk hükümleri uygulanarak uyuşmazlık çözümlenecektir. Uyuşmazlık kişi ve aile hukuku kapsamında olmakla birlikte uygulanacak hukuk Türk hukuku ise, atıf dikkate alınmayacaktır.

Yabancı unsurlu miras davalarında atıf uygulanmayacaktır. Miras davaları nitelik olarak kişi veya aile hukuku içerisinde yer almaz. Bu nedenle MÖHUK m. 2/3 kapsamına miras davaları dahil değildir⁴⁷. Dolayısıyla yabancı unsurlu tenkis davalarında MÖHUK m. 20/1'e göre tayin edilen hukukun maddi hükümleri uygulanacak, kanunlar ihtilafı kuralları dikkate alınmayacaktır.

II. MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUKTA TENKİS DAVASINDA YETKİLİ MAHKEME

A. İç Hukukta Tenkis Davasında Yetkili Mahkeme

Tenkis davasında yetkili mahkeme, Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)⁴⁸ ve TMK'da düzenlenmiştir. TMK m. 576: “(1) Miras, malvarlığının tamamı için mirasbırakanın yerleşim yerinde açılır. (2) Mirasbırakanın tasarruflarının iptali veya tenkisi, mirasın paylaşılması ve miras sebebiyle istihkak davaları bu yerleşim yeri mahkemesinde görülür.” şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre tenkis davası mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde görülür. Ayrıca HMK m. 11/1'de yer alan düzenlemede TMK m. 576 ile uyumlu şekilde, tenkis davalarında yetkili mahkeme olan ölenin son yerleşim yeri mahkemesini kesin yetkili olarak belirtmektedir. Tenkis davasında yetkili mahkeme kesin yetkili olarak kabul edildiğinden

⁴⁶ MÖHUK m. 2/3: “Uygulanacak yabancı hukukun kanunlar ihtilâfi kurallarının başka bir hukuku yetkili kılması, sadece kişinin hukuku ve aile hukukuna ilişkin ihtilâflarda dikkate alınır ve bu hukukun maddi hukuk hükümleri uygulanır” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴⁷ **Eksi**, Milletlerarası Miras, s. 83; **Altıparmak**, s. 40.

⁴⁸ 6100 Sayılı 12.01.2011 tarihli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih ve Sayı: 4.2.2011-27836.

tenkise konu olan malın taşınır taşınmaz ayrımı gözetilmeksizin mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde görülecektir⁴⁹.

HMK m. 11’de dikkatimizi çeken bir husus bulunmaktadır. HMK m. 11/1-a: “*Terekenin paylaşılmasına, yapılan paylaşma sözleşmesinin geçersizliğine, ölüme bağlı tasarrufların iptali ve tenkisine, miras sebebiyle istihkaka ilişkin davalar ile mirasçular arasında terekenin yönetiminden kaynaklanan davalar...*” şeklinde düzenlenmiştir. Oysa tenkis davasının niteliği yalnızca “*ölüme bağlı tasarrufların tenkisi*”ni kapsamaz. TMK m. 565’e göre tenkis davası mirasbırakanın sağlararası kazandırmalarına karşı da açılabilmektedir. Ayrıca kanun koyucu TMK m. 576 hükmünde: “*Mirasbırakanın tasarruflarının iptali veya tenkisi...*” ifadesini kullanmıştır.

Kanaatimizce HMK m. 11/1-a hükmünün “*Terekenin paylaşılmasına, yapılan paylaşma sözleşmesinin geçersizliğine, mirasbırakanın tasarruflarının iptali ve tenkisine, miras sebebiyle istihkaka ilişkin davalar ile mirasçular arasında terekenin yönetiminden kaynaklanan davalar...*” şeklinde ifade edilmesi HMK ve TMK arasındaki dil birliğinin sağlanması ve sağlararası kazandırmalar hakkında yetkili mahkemenin tereddütsüz belirlenmesi açısından daha isabetli olacaktır.

B. Yabancı Unsurlu Tenkis Davasında Yetkili Mahkeme

Türk hâkiminin önüne gelen yabancı unsurlu miras davalarında yetkili mahkeme konusunda MÖHUK m. 43’te özel düzenleme getirilmiştir. Bu düzenleme mirasın taksimi, miras sebebi ile istihkak, ölüme bağlı tasarrufların iptali ve tenkis davalarında yetkili mahkemeyi içermektedir⁵⁰. Bu nedenle yabancı unsurlu tenkis davalarında yetkili mahkeme MÖHUK m. 43’e göre tayin edilecektir.

MÖHUK m. 43: “*Mirasa ilişkin davalar ölenin Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde, son yerleşim yerinin Türkiye’de olmaması hâlinde terekeye dâhil malların bulunduğu yer mahkemesinde görülür.*” şeklindedir. Maddede yer alan düzenlemenin ilk kısmı TMK m. 576 ile HMK m. 11 ile uyumludur. Mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesi halihazırda tenkis davasında yetkili kabul edilmektedir. Hükmün getiriliş amacı, maddenin devamındaki son yerleşim yerinin Türkiye’de olmaması halinde terekeye dahil malların bulunduğu yer mahkemesinde görüleceğine dair düzenlemeyle

⁴⁹ Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 4. Bası, Ankara 2016, s. 112; Nar, s. 306.

⁵⁰ Çelikel/Erdem, s. 575; Tütüncübaşı, Uğur: Yabancı Çekişmesiz Yargı Kararlarının Türk Hukukunda Tanınması, Ankara 2014, s. 156.

yerleşim yeri Türkiye’de olmayan fakat terekeye dahil malların Türkiye’de olduğu durumlar için yetkili bir Türk mahkemesi belirlemektir⁵¹. Maddede taraf olacak kişiler bakımından bir sınırlama getirilmemiştir. Başka bir ifade ile, madde yalnızca yabancı vatandaşlar açısından uygulama alanı bulmaz; Türk vatandaşları için de uygulama alanı bulur. Örneğin, Türkiye’de yerleşim yeri olmayan bir Türk vatandaşı mirasbırakanla ilgili tenkis davasında TMK ve HMK’ya göre yetkili mahkeme tayin edilemezken MÖHUK m. 43’e göre Türkiye’de terekeye dahil malların bulunduğu yer mahkemesi yetkili kılınmıştır.

Buna göre yabancı unsurlu tenkis davalarında mirasbırakanın Türkiye’de son yerleşim yerinin veya bir malvarlığının olması gerekmektedir. MÖHUK m. 43 hükmü basamaklı bir bağlama kuralı getirmiştir⁵². Buna göre mirasbırakanın Türkiye’de bir yerleşim yeri var ise, bu yer mahkemesi, yoksa terekeye dahil malların bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

Mirasbırakanın Türkiye’de farklı yerlerde mallarının bulunması halinde maddeye göre, malların bulunduğu her yerdeki mahkeme yetkilidir⁵³. Örneğin, Ankara, Bodrum ve İstanbul’da taşınmazları bulunan bir yabancı mirasbırakanın miras paylaşımına ilişkin davada taşınmazların bulunduğu her üç yerdeki mahkemeler de yetkili kabul edilmektedir.

Türk hâkimi yabancı unsurlu bir tenkis davasının açılması halinde yetkili mahkemenin tayini için özel hüküm niteliğinde olan MÖHUK m. 43’e göre yetkili mahkemeyi tayin edecektir⁵⁴.

C. Milletlerarası Tenkis Davasında Münhasır Yetki-Kesin Yetki Ayrımı

Yabancı unsurlu tenkis davaları bakımından bir yetki kuralının münhasır yetki kuralı niteliğinde olup olmaması önem arz etmektedir. Yabancı

⁵¹ Şanlı/Esen/Ataman Figanmeşe, s. 386; Ekşi, Nuray: Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, 2. Bası, 2000 İstanbul, s. 160; Ekşi, Milletlerarası Miras, s. 27; Aybay/Dardağan, s. 60; Erdem, B. Bahadır: “22.11.2001 Tarihli ve 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nda Düzenlenen Türk Mahkemelerinin Yetkisine İlişkin Kurallar ve Bu Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi”, MHB C. 22, S. 1, Y. 2002, Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan, s. 165.

⁵² Çelikel/Erdem, s. 573; Ekşi, Milletlerarası Miras, s. 27; Özkan, Işıl/Tütüncübaşı, Uğur: Uluslararası Usul Hukuku, Ankara 2017, s. 85.

⁵³ Aybay/Dardağan, s. 60; Çelikel/Erdem, s. 573.

⁵⁴ Süral, Ceyda: “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisine Etkisi”, TBB Dergisi, C.100, Y. 2012, s. 186; Özkan/Tütüncübaşı, s. 85.

mahkemeden alınan bir kararla ilgili olarak Türk hukukunda yer alan bir düzenlemede bulunan yetki kuralı, münhasır yetki kuralı niteliğindeyse bu kararın tanıma tenfiz imkanı bulunmayacaktır (MÖHUK m. 54/b). Tanıma tenfiz için aranan şartlardan biri de, yabancı ilamın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olmasıdır⁵⁵.

Münhasır yetki, o davanın mutlak surette Türk mahkemelerinde görülmesi konusunda bir yetki kuralının bulunması halidir. Bir kuralın münhasır yetki kuralı olarak kabul edilmesi için, o kuralın konuluş amacı, ifadesi ve varlık sebebi araştırılmalıdır⁵⁶. Yargıtay HGK kararında “*Münhasır yetki kuralları devletin kendi ülke ve sınırları içerisinde haiz olduğu mutlak güç ve yetkiyi ifade eden, devletin egemenlik ve hükümlanlık haklarının kullanmasını gösteren ve simgeleyen kurallardır. Burada önemli olan Türk Hukukundaki kamu düzenine ilişkin her yetki kuralının münhasır bir yetki kuralı olmamasıdır. Yetki kuralının münhasır yetki hükmü getirmiş olup olmadığı, yetki kuralının ifadesinden ve konuluş gayesinden hareketle belirlenebilir. Münhasır yetki kuralı o maddenin ifadesinden, konuluş amacından ve yabancı unsurlu davaların özellikleri nazara alınarak tayin edilir.*” ifadelelerine yer vermiştir⁵⁷. Yargıtay bir kararında münhasır yetki kuralları devletin kendi ülke ve sınırları içerisinde haiz olduğu mutlak güç ve yetkiyi ifade eden, devletin egemenlik ve hükümlanlık haklarının kullanmasını gösteren ve simgeleyen kurallar şeklinde tanımlanmıştır⁵⁸. Yargıtay başka bir kararında, yetki kuralının münhasır yetki hükmü getirmiş olup olmadığı, yetki kuralının ifadesinden ve konuluş gayesinden hareketle belirlenebileceğini; münhasır yetki kuralının o maddenin ifadesinden, konuluş amacından ve yabancı unsurlu davaların özellikleri nazara alınarak tayin edileceğini belirtmiştir⁵⁹.

⁵⁵ Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde münhasır yetki hakkında bkz. **Güven**, Pelin: Tanıma-Tenfiz (Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi), Ankara, 2013, s. 92; **Eksi**, Nuray: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, İstanbul, 2013, s. 178.

⁵⁶ **Sakmar**, Ata: Yabancı İlamların Türkiye’deki Sonuçları, İstanbul 1982, s. 99; **Nomer**, Ergin: “*Yabancı Mahkeme İlamlarının Tenfizinde Mahkemenin Yetkisi ve Kamu Düzeni*”, MHB, Prof. Dr. Gülören Tekinalp’e Armağan, C. 23, Y. 2003, s. 566; **Şanlı/Esen/Ataman Figanmeşe**, s. 512.

⁵⁷ Yargıtay HGK 2013/18-1628 E. 2015/894 K. sayılı 04.03.2015 tarihli kararı için bkz. www.kazanci.com. E.T. 10.05.2017.

⁵⁸ Yargıtay 18. HD, E. 2012/12365, K. 2013/483, T. 17.1.2013, bkz. www.kazanci.com. E.T. 15.05.2017.

⁵⁹ Yargıtay 18. HD, E. 2013/16914, K. 2014/5145, T. 20.3.2014, bkz. www.kazanci.com. E.T. 15.05.2017.

Milletlerarası usul hukukunda kullanılan münhasır yetki ile usul hukukunda kullanılan kesin yetki birbirinin yerine kullanılabilir kavramlar değildir⁶⁰. Kesin yetki davanın Türkiye’de açılacağı yer mahkemesinden başka bir yerde açılmayacağını ifade ederken⁶¹, milletlerarası usul hukukunda kullanılan münhasır yetki ise, davanın sadece Türk mahkemesinde görülmesi anlamına gelmektedir. Bu kapsamda münhasır yetki açısından Türkiye içinde bir ya da birden fazla mahkemenin yetkili olması önemli değildir. Önemli olan davanın yalnızca Türk mahkemelerinde görülebilecek olmasıdır⁶².

Doktrinde, milletlerarası özel hukuktaki ilişkilerin ve milletlerarası özel hukukun taşıdığı amaçların farklı olmasından dolayı, Türk mahkemelerinin iç hukuk itibarıyla kesin yetkili olmasının, her zaman milletlerarası yetki anlamında münhasır yetkili olduğu anlamına gelmeyeceği belirtilmektedir⁶³. Şöyle ki, HMK’da yer alan kesin yetkili mahkemelere örnek olarak, HMK m. 11, 12, 15’te yer alan düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlardan HMK m. 12’de yer alan taşınmazın aynına ilişkin davalarda yetkili mahkeme milletlerarası özel hukuk anlamında münhasır yetkili kabul edilmektedir.

MÖHUK’un 43 üncü maddesinin gerekçesinde sadece, Türk Medeni Kanunu ile uyum sağlanması amacıyla “*ikametgah*” deyimini yerine

⁶⁰ Münhasır yetki; milletlerarası özel hukuk açısından, yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ait uyuşmazlıklarda, o uyuşmazlığa bakmaya sadece Türk mahkemelerinin yetkili kılınması şeklinde anlaşılmaktadır, **Nomer**, Ergin: Milletlerarası Usul Hukuku, İstanbul 2009, s. 111-114; **Çelikel/Erdem**, s. 532, 632; **Doğan**, Milletlerarası Özel Hukuk, s. 110; **Aybay/Dardağan**, s. 301.

⁶¹ Türk iç hukukunda yukarıda belirttiğimiz HMK m.11 hükmüne göre tenkis davasında yetkili mahkeme “*kesin yetkili*” kabul edilmiştir.

⁶² **Çelikel/Erdem**, s. 683; **Nomer**, Milletlerarası Usul Hukuku, s. 111-115; **Sargın**, Fügen: Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Anlaşmaları, Ankara 1997, s. 152; **Çelikel**, Aysel: “*Yeni Kanuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfiz Şartları*”, MHB, C. 2, S. 2, Y. 1982, s. 9; **Esen**, Emre: “*Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Münhasır Yetki Kavramı*”, MHB, C. 22, S. 2, Y. 2002, Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan, s. 186; **Huysal**, Burak: “*6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Getirilen Yenilikler Işığında Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Konusunda Bazı Tespitler*” MHB, C. 31, S. 2, Y. 2011, s. 85.

⁶³ **Çelikel**, *Tenfiz Şartları*, s. 9; **Ekşi**, Milletlerarası Yetki, s. 222; **Esen**, *Münhasır Yetki*, s. 186; **Sargın**, s. 151-152; **Süral**, s. 188; **Nomer**, Devletler Hususi Hukuku, s. 521-523; **Uyanık**, Ayfer: Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1994, s. 65.

“yerleşim yeri” deyiminin kullanıldığı yer almakta, yetkinin münhasır nitelikte olup olmadığı konusunda açıklayıcı bir ifade bulunmamaktadır⁶⁴.

MÖHUK'ta yer alan miras konusundaki yetkili mahkemeye ilişkin bu hükmün (5718 sayılı MÖHUK m. 43- mülga 2675 sayılı MÖHUK m.30) münhasır yetki olup olmadığı konusuna bakıldığında doktrinde farklı görüşlere yer verilmiştir.

ŞANLI'ya göre; MÖHUK m. 43'te (2675 sayılı MÖHUK m.30) yer alan bu kural, son yerleşim yeri Türkiye'de bulunmayan fakat terekesi Türkiye'de bulunanlar bakımından milletlerarası alanda münhasır yetki esası getirmektedir. Yazar, MÖHUK m.43'te düzenlenen mirasa ilişkin davaların Türkiye'deki terekeye dahil malların bulunduğu yer mahkemesini yetkili kılan hükmün yabancı mahkeme kararlarının tanınmasını ve tenfizini engelleyecek münhasır yetki hükmü olduğunu savunmuştur. Görüşe göre, mirasbırakanın son yerleşim yerinin Türkiye'de olduğu ancak terekeye dahil malların Türkiye'de olmadığı durumlarda yetkili mahkeme münhasır nitelikte değildir. Öte yandan mirasbırakanın son yerleşim yeri Türkiye'de değil ancak terekeye dahil mallar Türkiye'de ise, mahkeme münhasır yetkilidir⁶⁵. Yazar, yabancı unsurlu miras davalarında mirasbırakanın Türkiye'de terekesi bulunması halinde Türk mahkemesinin yetkisini münhasır kabul etmesine gerekçe olarak, MÖHUK m. 43'teki “görülür” ifadesi ile davaların amaç ve niteliğini göstermektedir.

NOMER'e göre; yabancı unsurlu miras davalarından miras sebebiyle açılan istihkak davası, taşınmaz üzerinde aynı sonuç doğuran bir davadır. Bu sebeple, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi vardır. Bu konuda yetkili mahkeme mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesi bunun bulunmaması durumunda ise taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi münhasır yetkilidir⁶⁶. Bununla birlikte miras davaları hakkında Türk mahkemelerinin yetkisi taşınmaz bakımından münhasır nitelikte değilken terekede bulunan Türkiye'deki taşınmazlar bakımından Türk mahkemelerinin yetkisi münhasır niteliklidir⁶⁷.

⁶⁴ 5718 sayılı MÖHUK gerekçe metni için bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0337.pdf>. E.T. 02/01/2018

⁶⁵ Şanlı, Cemal: “Yabancı Veraset İlamlarının Türk Mahkemelerinde ‘Tanınması’ veya ‘Delil’ Olarak Kullanılması”, Prof. Dr. İlhan Postacıoğlu'na Armağan, İstanbul 1990, s. 300-301.

⁶⁶ Nomer, Devletler Hususi Hukuku, s. 521, dn. 262.

⁶⁷ Nomer, Devletler Hususi Hukuku, s. 521; Çelikel, Aysel/Nomer, Ergin/Giray, F. Kerem/Esen, Emre: Devletler Hususi Hukuku Çözümlemiş Örnek Olaylar-Seçilmiş Mahkeme Kararları, 13. Bası, İstanbul 2016, s. 300.

Yazar burada miras sebebiyle istihkak davasını ele almakta ve taşınmazın aynına ilişkin verilen kararların Türkiye’de tenfizinin mümkün olamayacağını HMK m. 12’de yer alan münhasır yetkili mahkemeyi gerekçe göstererek belirtmiştir.

EKŞİ’ye göre; terekeye dahil malların niteliği dikkate alınarak, taşınır ve taşınmaz mallar açısından bir ayırım yapılmalı; Türkiye’de bulunan taşınmazlar için Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır nitelikte olduğu kabul edilirken, taşınırlar açısından münhasır yetkinin olmadığı kabul edilmelidir. Buna göre, Türkiye’de bulunan taşınır terekeye ilişkin olan yabancı mahkeme ilamlarının tanınması ve tenfizi mümkün olmalıdır. Öte yandan, taşınmazlar açısından ise, Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olduğu kabul edilmeli ve mirasbırakanın taşınmazlarına ilişkin yabancı mahkemeden verilen ilamlar tanınıp tenfiz edilememelidir⁶⁸.

ÇELİKEL’e göre, miras davaları hakkında Türk mahkemelerinin yetkisini düzenleyen MÖHUK m. 30 (2675 sayılı kanun) hükmü ölenin Türkiye’deki son yerleşim yeri yoksa mallarının bulunduğu yer mahkemesi kademeli olarak yetkili kabul etmiştir. Bu maddenin bütünüyle münhasır nitelikli kabul edilmemesi gerekmektedir. Yazar burada mirasbırakanın son yerleşim yerinin Türkiye’de veya yabancı ülkede olması halinde bir ayrıma gitmektedir.

Yazara göre, son yerleşim yeri yabancı ülkede bulunan yabancı mirasbırakanın Türkiye’de malları varsa yabancı ülkeden alınan kararın Türkiye’de tenfiz edilmemesini yerinde kabul etmiş ve bu durumda Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır nitelikli olduğunu savunmuştur. Buna göre Türkiye’de malı olan ancak son yerleşim yeri olmayanlar hakkında malların bulunduğu yer mahkemesi münhasır niteliklidir. Öte yandan yine yazara göre son yerleşim yeri Türkiye’de bulunan ancak mallarının tamamı yabancı ülkede bulunan mirasbırakanın yabancı ülke mahkemelerin tarafından verilen kararı Türkiye’de tenfiz edilmesi gerekmektedir, bu durumda hükümdeki yetki kuralı münhasır nitelikli değildir⁶⁹.

⁶⁸ **Eksi**, Milletlerarası Miras, s. 140; **Eksi**, Milletlerarası Yetki, s. 224-225; Aynı yönde, **Ruhi**, Ahmet Cemal: “*Mirasçılık Belgesi ve Yabancı Bir Ülke Mahkemesinden Alınan Mirasçılık Belgesinin Türkiye’de Tanınması*”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 92, Nisan 2014, s. 26; Benzer yönde, **Huysal**, s. 86.

⁶⁹ **Çelikel**, Tenfiz Şartları, s. 10.

ÇELİKEL/ERDEM'e göre; MÖHUK m. 43 hükmü milletlerarası usul hukuku anlamında münhasır yetki kuralı değildir. Her ne kadar MÖHUK m. 43 hükmü münhasır yetki kabul edilmese de mirasa ilişkin davalarda terekeye dahil bir taşınmazın aynına ilişkin uyuşmazlıklarda MÖHUK m. 40 atfıyla HMK m. 12'de düzenlenen "taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi"nin yetkili olduğuna dair düzenleme münhasır yetki niteliğindedir. Bu nedenle yabancı mahkemelerce verilen ve terekede bulunan Türkiye'deki taşınmazlara ilişkin verilmiş kararlar MÖHUK m. 54/b gereği Türkiye'de tanıma ve tenfize konu edilemez⁷⁰.

DEMİR GÖKYAYLA'ya göre, işin niteliği ve maddenin ifadesine bakılması gerektiği, MÖHUK'un 43 üncü maddesinin lafzı ve konuluş amacı incelendiğinde yabancılık unsuru taşıyan miras davaları için özel bir yetki kuralının düzenlenmesinin amaçlandığı görülmektedir. Bu nedenle gerek HMK m.11'de yer alan kesin yetki kuralının gerekse MÖHUK m. 43'te yer alan yetki kuralının milletlerarası usul hukuku açısından münhasır yetki kuralı değildir. Ayrıca MÖHUK m. 43'te yer alan düzenleme basamaklı bir yetki kuralı getirmiştir. Basamaklı yetki kuralı getiren hükümler münhasır yetkili kabul edilemez⁷¹. Yazara göre, MÖHUK m.43'ün münhasır nitelikte yetki kuralı olduğunu kabul etmek kanunun amacına uygun bir yorum değildir⁷².

ERKAN'a göre; HMK taşınmazların aynına ilişkin uyuşmazlıklardaki münhasır yetki kuralını 11. maddede düzenlenen mirastan doğan davalardaki yetki ile de yumuşatmıştır. HMK m. 11/1'de terekenin paylaşılması davası ve miras sebebiyle istihkak davası mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde açılacaktır ve bu mahkeme kesin yetkilidir demektedir. Miras

⁷⁰ Çelikel/Erdem, s. 575. Benzer yönde, ESEN'e göre; mirasbırakanın terekesinin Türkiye'de olması halinde Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olduğunu kabul etmek, Türkiye'de bulunan taşınır tereke hakkında verilen yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizini engeller. Bu durum Türk tenfiz sistemi ile bağdaştırılmaz. Ayrıca yetki kuralı basamaklı olarak düzenlenmiştir ve münhasır nitelikli yetki kuralı anlamına gelmemelidir. Yazara göre, MÖHUK m. 43 hükmü münhasır yetki kuralı niteliğinde değildir. Taşınmazlar bakımından bir yetki söz konusu olsa dahi bu yetki MÖHUK m. 43 ile değil MÖHUK m. 40 atfıyla HMK m. 12'ye göre tayin edilecektir, Esen, Münhasır Yetki, s. 190-191. Aynı yönde Tütüncübaşı, s. 157-158; Özkan/Tütüncübaşı, s. 198; Can/Toker, s. 93.

⁷¹ Demir Gökyayla, Kamu Düzeni, s. 52. Demir Gökyayla, Cemile: "Yabancı Mahkemelerden Alınan Mirasçılık Belgelerinin Türkiye'de Hüküm ve Sonuç Doğurması", Prof. Dr. Fikret Eren Armağanı, Ankara 2006, s. 572-575.

⁷² Demir Gökyayla, Mirasçılık Belgesi, s. 575.

sebebiyle bir istihkak davası, taşınmaza ilişkin olsa bile mirasbırakanın son yerleşim yerinde açılmak zorundadır. Çünkü burada da kesin yetki vardır. Yargıtay da, dava taşınmazın aynına ilişkin olsa da HMK m.11'in kapsamına giren davalarda ölen kişinin son yerleşim yeri mahkemesini yetkili mahkeme olarak kabul etmektedir⁷³ Örneğin Yargıtay, vasiyetname ile kendisine bırakılan bir taşınmazın adına kaydı için açılmış bir davada HMK m. 12'de belirtilen mahkemenin değil, HMK m. 11'de ifade edilen mahkemenin yetkili olduğuna karar vermiştir. Buradan şu sonucu çıkarmak mümkündür: Taşınmazların aynına ilişkin davaların kesinlikle taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde görülmesi gerekmektedir⁷⁴.

SÜZEN'e göre; Türkiye'de bir sicilde değişiklik yapacak şekilde olan kararlar için Türk mahkemelerinin yetkisi münhasırdır. Bu kararlar Türkiye'de tanıma tenfize konu edilemez. Buna göre dava konusu bir taşınmaza ilişkin miras uyuşmazlığı ise Türk mahkemelerinin yetkisi münhasırdır. Yazara göre, MÖHUK m. 43 hükmünün basamaklı yetki kuralı getirmesinin taşınmazlar bakımından münhasır nitelikli olmasına bir etkisi yoktur⁷⁵.

Yabancı unsurlu miras davalarında MÖHUK m. 43 özel bir yetki kuralıdır ve yetkili mahkeme bu maddede basamaklı olarak düzenlenmiştir. Madde metninden anlaşıldığı üzere maddenin konuluş amacı her daim yetkili bir Türk mahkemesi bulundurmadır. Madde metni, konuluş amacı ve içeriğinden hatta maddenin gerekçesinden de bu maddede yer alan yetki kuralının münhasır nitelikli olmadığı kanaatindeyiz. Kanun koyucu MÖHUK m. 43'te malların bulunduğu yer mahkemesini yetkili kılarken taşınır taşınmaz ayrımı gözetmemiştir. Buna göre yabancı unsurlu mirasa ilişkin davalarda – konumuz açısından tenkis davalarında- yetkili mahkeme öncelikle ölenin Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinde yoksa malların bulunduğu yer mahkemesinde görülür. Burada münhasır yetkili mahkeme olup olmaması sorunu taşınmazların aynına ilişkin kararların ortaya çıkması halinde mümkündür. Görüldüğü gibi hükmün amacı Türkiye'de yetkili bir mahkemeyi hazır bulundurmadır. Örneğin yabancı bir ülkede ikamet eden ve orada vefat

⁷³ HGK, 17.01.2007 Tarihli, E.2007/2-2, K.2007/10; 2 HD., E.2008/3742, K.2008/6879, 13.05.2008 tarihli kararı, bkz. www.kazanci.com E.T. 16.06.2017.

⁷⁴ Erkan, Mustafa: "Bir Tabu: Taşınmazın Aynına İlişkin Davalarda Münhasır Yetki", SÜHFD, C. 20, S. 1, Y. 2012, s. 31.

⁷⁵ Süzen, Begüm: Tanıma ve Tenfiz Davalarında Kararı Veren Mahkemenin Yetkisinin Denetimi, İstanbul 2016, s. 63.

eden Türk vatandaşının Türkiye'deki taşınmazları ile ilgili tenkis davası hakkında yabancı ülkede verilen karar Türk mahkemelerinde tanıma tenfizinin mümkün olup olmadığı sorunu ile karşılaşmaktadır.

MÖHUK m. 43'te "*mirasa ilişkin davalar*" bakımından özel bir yetki kuralı düzenlenmiştir. Bu durumda münhasır yetki sonucuna ulaşabilmek için MÖHUK m. 40 atfıyla HMK m. 12'yi gerekçe göstermek kanaatimizce usulen uygun değildir. Kararın gerekçesi kararın içeriği kadar önemlidir; bu bağlamda MÖHUK m.43 uygulamak yerine MÖHUK m. 40 ve HMK m. 12 uygulamayı ve gerekçe göstermeyi uygun bulmamaktayız.

Kanun koyucu MÖHUK m. 20'de yer alan Türkiye'deki taşınmazlara Türk hukuku uygulanacağı yönündeki düzenlemeye paralel olarak m. 43'te de "*Türkiye'deki taşınmazlar hakkındaki mirasa davalarında taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir*" demek suretiyle münhasır yetki tesis edebilecekken bunun yerine "*terekeye dahil mallar*" ifadesini kullanarak taşınır taşınmaz ayrımı gözetmemeyi tercih etmiştir.

Kanaatimizce mevcut MÖHUK m. 43 özel yetki kuralı olduğundan taşınmazlara ilişkin kararlarda HMK m. 12'nin gerekçe gösterilerek Türk mahkemelerinin münhasır yetkili kabul edilmesi usulen doğru değildir. Türk mahkemelerinin münhasır yetkili kabul edilip edilmemesi yabancı mahkemelerden alınan kararın Türkiye'de tanınması veya tenfiz edilmesi bakımından oldukça önemlidir⁷⁶. Eğer Türk mahkemelerinin yetkisini münhasır kabul etmiyorsak şu sonuca varmak kaçınılmazdır: yabancı mahkemelerden alınan ve mirasa ilişkin kararlar, konusu taşınır veya taşınmaz olsun fark gözetilmeden Türk mahkemelerinde tanımlı tenfiz edilebilir. Şöyle ki, yabancı bir ülke mahkemesinde miras davası kapsamında Türkiye'de bulunan taşınmazların aynına ilişkin karar verilmiş olsa dahi söz konusu kararların da Türkiye'de tenfiz edilebileceği açıktır. Bu tanıma tenfize mevcut kanun izin vermektedir. Bu tür uyuşmazlıkların Türk mahkemelerinde tenfizinin engellenmesi için MÖHUK m. 43'ün revize edilmesi ve taşınmazların aynına ilişkin değişiklik meydana getiren kararlar bakımından münhasır nitelikli bir mahkeme gösterilmesi daha isabetli olacaktır.

⁷⁶ MÖHUK m. 54/b'ye göre; "*İlâmın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması şartı*" tanıma ve tenfiz şartı olarak düzenlenmiştir.

SONUÇ

Tenkis davası, mirasbırakanın tasarruf özgürlüğünü aşarak saklı pay sahibi mirasçılardan miras hakkına yaptığı tecavüzün giderilmesi ve mirasbırakanın yaptığı tasarrufun kanuni sınırlar içerisine çekilmesi için açılan bir davadır.

Yabancı unsurlu miras davalarında uygulanacak hukuk MÖHUK m. 20/1’de belirtilen bağlama noktasına göre belirlenir. Buna göre uygulanacak hukuk ölenin ölüm anındaki milli hukuktur. Tenkis davası halinde de uygulanacak hukuk MÖHUK m. 20/1’e göre tespit edilecektir. MÖHUK m. 20/1’de ölenin milli hukukuna ilişkin bağlama noktası sadece taşınır mallar ile ölenin Türkiye dışındaki taşınmazları hakkında uygulama alanı bulabilecektir. Çünkü MÖHUK m. 20/1 son cümlede Türkiye’de bulunan taşınmazlar hakkında Türk hukukunun uygulanacağı konusunda istisna hükmü düzenlenmiştir. Yabancı unsurlu tenkis davalarında uygulanacak hukukta saklı paylı mirasçıların kimler olacağı, saklı pay oranları, tenkise tabi kazandırmalar ile tenkis davası hakkındaki diğer hususlar MÖHUK m. 20/1 kapsamında değerlendirilir. Bu değerlendirmelerde kamu düzeni engeli ile karşılaşmak mümkün olabilir. Kimi hukuk sistemlerinde saklı pay hakkı bulunurken kimisinde bu hak hiç düzenlenmemiştir. Ayrıca saklı pay hakkı tanınırken yasal mirasçılar arasında bir takım ayrımlar gözetilmiş olabilir. Bu hallerde mirasbırakanın milli hukukunun uygulanması MÖHUK m. 5 gereği Türk kamu düzenini açıkça ihlal edecek nitelikte ise uygulanamaz.

Tenkis davalarında yetkili mahkeme TMK m. 576 ile HMK m.11’de düzenlenmiştir. HMK m. 11/1-a’da yer alan düzenlemede ölüme bağlı tasarruflar ifadesi eksik kalmakta tenkise tabi tutulabilen sağlararası tasarrufları kapsamamaktadır. Bu nedenle söz konusu hükmün “*Terekenin paylaşılmasına, yapılan paylaşma sözleşmesinin geçersizliğine, mirasbırakanın tasarruflarının iptali ve tenkisine, miras sebebiyle istihkaka ilişkin davalar ile mirasçılar arasında terekenin yönetiminden kaynaklanan davalar...*” şeklinde revize edilmesi kanaatimizce uygun bulunmaktadır.

Yabancı unsurlu tenkis davalarında yetkili mahkeme ise MÖHUK m. 43’te yer alan yetki kuralı ile belirlenecektir. Bu kuralın münhasır yetki kuralı olup olmadığı konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Bir yetki kuralının münhasır nitelikte olup olmadığının değerlendirmesi tanıma tenfiz engeli bakımından önem arz etmektedir.

Tenkis davası şahsi bir davadır ve taşınmaz aynına ilişkin bir hüküm içermesi mümkündür. Tenkis kararının hukuki niteliği gereği, mirasbıraka-

nın yapmış olduğu tasarrufun değiştirilmesi veya ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Tenkis kararıyla birlikte tenkise konu kazandırma saklı payı ihlal ettiği oranda mirasın açıldığı andan itibaren hükümsüz hale gelir⁷⁷. Mevcut düzenlemeye göre yabancı unsurlu tenkis davalarında da Türk mahkemelerinin yetkisi MÖHUK m. 43'e göre belirlenecektir. Eğer dava konusu bir taşınmazsa ve karar taşınmazın aynına ilişkinse de yetkili mahkeme değişmeyecektir. Dolayısıyla yabancı mahkemeden alınan tenkis davasına ilişkin kararlar Türkiye'de tanıma tenfize konu edilebilir.

Esasında Türkiye'de bulunan taşınmazların aynına ilişkin olarak verilen ve konusu miras olan davaların tenfiz engeli ile karşılaşması uygundur. Ancak mevcut düzenleme "*münhasır nitelikli yetki kuralı*" engelinin gerekçesi bakımından uygun değildir. Mirasa ilişkin davalar hakkında yetkili mahkemeyi düzenleyen MÖHUK m.43'ün mirasa uygulanacak hüküm olan m. 20 ve taşınmazın aynına ilişkin davalarda yetkili mahkeme HMK m. 12 ile uyumlu olması gerekmektedir. Bu nedenle m. 43'ün taşınır taşınmaz ayrımı yaparak aslında münhasır yetki kuralı mı olduğu konusunu netliğe kavuşturmak adına MÖHUK m. 43 hükmünün "*Mirasa ilişkin davalar ölenin Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinde, son yerleşim yerinin Türkiye'de olmaması hâlinde terekeye dâhil malların bulunduğu yer mahkemesinde görülür. Türkiye'de bulunan taşınmazlar için taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.*" şeklinde ifade edilmesi yönünde değiştirilmesini önermekteyiz.

⁷⁷ Nar, s. 237.

KAYNAKÇA

- Acun Mekengeç**, Merve: “5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk Ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Kapsamında Atıf (Renvoi) Prensiplerinin Uygulanması” EÜHFD, C. XVII, S. 3-4, Yıl: 2013, s. 238-283.
- Altıparmak**, Ayşe Kübra: İngiliz, Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Mirasa Uygulanacak Hukuk, İstanbul 2017.
- Altuğ**, Yılmaz/**Yasan**, Mustafa: “Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni”, Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2003, s. 139-150.
- Altuğ**, Yılmaz: “Amme İntizamı ve Tesirleri (Bir Özet)”, AÜSBFD, C. 27, S.3, Cem Sar’a Armağan, 1972, s.371-385.
- Antalya**, Gökhan/**Sağlam**, İpek: Miras Hukuku, İstanbul 2015.
- Atakan**, Arda: “Kamu Düzeni Kavramı”, MÜHF-HAD, C.13, S.1-2, s. 59-136.
- Ayan**, Mehmet: Miras Hukuku Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Ankara 2016.
- Aybay**, Rona/**Dardağan**, Esra: Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı), 2. Baskı, İstanbul 2008.
- Aybay**, Rona: “Türk Mahkemesince Uygulanacak Yabancı Yasanın, Anayasa’ya Aykırılığı Sorunu” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 54, y. 2004, s. 139- 145.
- Aygün**, Mesut: “Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü”, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, DEÜHFD, C. 16, Y. 2014, s. 1025-1066.
- Baran Çelik**, Neşe: Milletlerarası Unsurlu Ölüme Bağlı Tasarruflara Uygulanacak Hukukun Tayini, Ankara 2011.
- Bayraktaroğlu Özçelik**, Gülüm: “Kanunlar İhtilâfi Hukukunda Olumlu Vatandaşlık İhtilâflarının Çözümü ve Möhuk M. 4(1) (b) ve (c) Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, S. 1, s. 111-150.
- Bozkurt Balkar**, Süheyla: “Uluslararası Özel Hukuk’ta Bitmeyen Tartışma: Atıf (Renvoi) Teorisi, Uygulanması ve Değerlendirilmesi” GÜHFD, Doç. Dr. Melike Batur Yamaner’in Anısına Armağan, C. II, 2014/2, s. 795-862.
- Can**, Hacı/**Toker**, Ali Gümrah: Milletlerarası Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2017.

- Çelikel**, Aysel: “*Türk Milletlerarası Özel Hukukta “Atıf” Prensipli’nin Uygulanması*”, MHB C. 3, S. 2, Y. 1983, s. 1-10.
- Çelikel**, Aysel: “*Yeni Kanuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfiz Şartları*”, MHB C. 2, Sayı: 2, Y. 1982, s. 1-11.
- Çelikel**, Aysel/**Erdem**, B. Bahadır: *Milletlerarası Özel Hukuk*, 14. Bası, Beta Basım, İstanbul 2016.
- Çelikel**, Aysel/**Nomer**, Ergin/**Giray**, F. Kerem/**Esen**, Emre: *Devletler Hususi Hukuku Çözümlemiş Örnek Olaylar-Seçilmiş Mahkeme Kararları*, 13. Bası, İstanbul 2016.
- Çelikel**, Aysel/**Öztekin Gelgel**: *Yabancılar Hukuku*, 23. Bası, İstanbul 2017
- Dayınlarlı**, Kemal: “*Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni*”, Yaşar Karayalçın’a Armağan, Ankara 1988, s. 653-692.
- Demir Gökyayla**, Cemile: “*Yabancı Mahkemelerden Alınan Mirasçılık Belgelerinin Türkiye’de Hüküm ve Sonuç Doğurması*”, Prof. Dr. Fikret Eren Armağanı, Ankara 2006, s. 559-581, (*Mirasçılık Belgesi*).
- Demir Gökyayla**, Cemile: *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni, Seçkin Yayıncılık*, Ankara 2001, (Kamu Düzeni).
- Doğan**, Vahit: “*Atıf Teorisindeki Yeni Gelişmeler ve Türk Hukuku*”, SÜHFD, Prof. Dr. Süleyman Arslan’a Armağan, C.6, S. 1-2, s. 821-849.
- Doğan**, Vahit: *Milletlerarası Özel Hukuk*, 4. Baskı, Ankara 2016 (Milletlerarası Özel Hukuk).
- Dural**, Mustafa/**Öz**, Turgut: *Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku*, 10. Bası, İstanbul 2016.
- Ekşi**, Nuray: *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 2. Bası, 2000 İstanbul, (Milletlerarası Yetki).
- Ekşi**, Nuray: *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*, İstanbul 2013.
- Ekşi**, Nuray: *Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Miras Hukuku*, İstanbul 2013, (Milletlerarası Miras).
- Ekşi**, Nuray: *Yabancıların Türkiye’de Taşınmaz İktisabı*, 2. Baskı, İstanbul 2012.
- Elçin**, Doğa: “*Milletlerarası Özel Hukukta Ön Sorun*”, TAAD, Yıl:9, Sayı:33 (Ocak 2018), s. 211-241.
- Erdem**, B. Bahadır: “*22.11.2001 Tarihli ve 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nda Düzenlenen Türk Mahkemelerinin Yetkisine İlişkin*”

- Kurallar ve Bu Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi*", MHB C. 22, S. 1, Y. 2002, Prof. Dr. Ergin Nomer'e Armağan, s. 149-181.
- Eren**, Fikret: *Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası*, Ankara 1973.
- Erkan**, Mustafa: "*Bir Tabu: Taşınmazın Aynına İlişkin Davalarda Münhasır Yetki*", SÜHFD, C. 20, S. 1, Y. 2012, s. 11-51.
- Esen**, Emre: "*Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Münhasır Yetki Kavramı*", MHB, Yıl: 22, Sayı: 2, 2002, Özel Sayı, Prof. Dr. Ergin Nomer'e Armağan, s. 183-206 (*Münhasır Yetki*).
- Esen**, Emre: "*Türkiye'de Bulunan Taşınmazlar Üzerinde Yabancı Gerçek Kişilerin Kanunî Miras Hakları Konusunda Güncel Gelişmeler*", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S.2, Temmuz 2016, s. 669-698 (*Miras Hakkı*).
- Gürzumar**, Aydanur: "*Türk Yabancılar Hukukunda Yabancı Gerek Kişilerin Miras Hakkı Var mıdır?*", MHB, C. 19, S. 1-2, Y. 1999-2000, Prof. Dr. Aysel Çelikel'e Armağan, s. 383-396.
- Güven**, Pelin: *Tanıma-Tenfiz (Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi)*, Ankara 2013.
- Güven**, Pelin: "*Yabancıların Vasiyetname Yapma Ehliyetine, Vasiyetin Şekline ve Esasına Uygulanacak Hukuk ile Bu Kapsamda Yabancı Gerçek Kişilerin Miras Hakkı*", AÜEHFD, C. X, S. 1-2, 2006, s. 341-360.
- Huysal**, Burak: "*6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Getirilen Yenilikler Işığında Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması Ve Tenfizi Konusunda Bazı Tespitler*" MHB, C. 31, S. 2, Y. 2011, s. 71-101.
- Kocayusufpaşaoğlu**, Necip: *Miras Hukuku*, 3. Bası, İstanbul 1987.
- Nar**, Ahmet: *Türk Miras Hukukunda Tenkis*, İstanbul 2016.
- Nomer**, Ergin: *Milletlerarası Usul Hukuku*, İstanbul 2009, (Milletlerarası Usul Hukuku).
- Nomer**, Ergin: *Devletler Hususi Hukuku*, 22. Bası, Beta Basım, İstanbul 2017, (Devletler Hususi Hukuku).
- Nomer**, Ergin: "*Yabancı Mahkeme İlamlarının Tenfizinde Mahkemenin Yetkisi ve Kamu Düzeni*", MHB, Prof. Dr. Gülören Tekinalp'e Armağan, C. 23, Y. 2003, s. 565-577.

- Nomer**, Ergin: “*Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Müdahalesi*”, MHB, 1999-2000, C. 19, S. 1-2, Prof. Dr. Aysel Çelikel’e Armağan, s. 555-576.
- Nomer**, Ergin: “*Anayasa ve Yabancı Kanun*”, Osman Fazıl Berki Armağanı, Ankara 1977, s. 549-565.
- Oğuzman**, Kemal: Miras Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 1995.
- Ökçün**, A. Gündüz: Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni, 2. Baskı, Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No: 7, Ankara 1997.
- Özkan**, Işıl/**Tütüncübaşı**, Uğur: Uluslararası Usul Hukuku, Ankara 2017.
- Öztan**, Bilge: Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle), Yedinci Bası, Ankara 2016.
- Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Özekes**, Muhammet: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 4. Bası, Ankara 2016.
- Pürselim Doğan**, Hatice Selin: “*Almanya’da Tescil Edilmiş Eşcinsel Hayat Ortaklığında Veraset İlamının Alınması ve Bu İlama Dayanılarak Türkiye ve Almanya’da Bulunan Terekenin Paylaşılması*”, MHB, S. 31, Y. 2011, s. 243-266.
- Ruhi**, Ahmet Cemal: “*Mirasçılık Belgesi ve Yabancı Bir Ülke Mahkemesinden Alınan Mirasçılık Belgesinin Türkiye’de Tanınması*”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 92, Nisan 2014, Sayfa: 14-28.
- Sadrolesrafi**, Ali: “*Devletler Özel Hukuku’nda Genel Olarak Atf Teorisi (Renvoi)*”, DEÜHFD, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağan, C. 3 S. 1-2, Y. 1987, s. 515-522.
- Sakmar**, Ata: Yabancı İlamların Türkiye’deki Sonuçları, İstanbul 1982.
- Sargın**, Fügen: Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Anlaşmaları, Yetkin Yayınları, Ankara 1997.
- Serozan**, Rona/**Engin**, Baki İlkay: Miras Hukuku, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Bası, Ankara 2014.
- Sirmen**, Sedat: “*Eş Cinsel Birliktelikler ve Bunların Kanunlar İhtilafı Hukukunda Düzenlenişi*”, AÜHFD, C. 58, S. 4, 2009, s. 825- 879.
- Süral**, Ceyda: “*Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisine Etkisi*”, TBB Dergisi, C.100, Y. 2012, s. 167-216.
- Süzen**, Begüm: Tanıma ve Tenfiz Davalarında Kararı Veren Mahkemenin Yetkisinin Denetimi, İstanbul 2016.
- Şanlı**, Cemal/**Esen**, Emre/**Ataman Figenmeşe**, İnci: Milletlerarası Özel Hukuk, 5. Bası, İstanbul 2016.

- Şanlı**, Cemal: “*Türk Devletler Özel Hukukunda Mirasa İlişkin Bazı Sorunlar*”, Prof. Dr. Nihal Uluocak’a Armağan, İstanbul 1999, s. 345-352.
- Şanlı**, Cemal: “*Yabancı Veraset İlamlarının Türk Mahkemelerinde ‘Tanınması’ veya ‘Delil’ Olarak Kullanılması*”, Prof. Dr. İlhan Postacıoğlu’na Armağan, İstanbul 1990, s. 291-307.
- Tanrıbilir**, Feriha Bilge: “*Yabancıların Mirasçılık Sıfatı*”, Av. Dr. Faruk Erem Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara 1999, s. 695-731.
- Tanrıbilir**, Feriha Bilge: *Kanuni Mirasçılıktan Doğan Kanunlar İhtilafı*, Ankara 2000.
- Tekinalp**, Gülören/**Uyanık Çavuşoğlu**, Ayfer: *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları*, 12. Bası, İstanbul 2016.
- Timur**, Hıfzı: *Devletler Hususi Hukukunda Amme İntizamı*, İstanbul 1942.
- Tütüncübaşı**, Uğur: *Yabancı Çekişmesiz Yargı Kararlarının Türk Hukukunda Tanınması*, Ankara 2014.
- Uluocak**, Nihal: *Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri (Kişisel Statü-Miras Statüsü)*, İstanbul 1987.
- Uyanık**, Ayfer: *Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1994.
- Yasan**, Candan: *Aynı Cinsiyetten Kişilerin Birliktelikleri*, İstanbul 2013.
- Yasan**, Candan: “*Milletlerarası Özel Hukukta Aynı Cinsiyetten Kişilerin Evliliği ve Evlilik Dışı Birliktelikleri*”, Galatasaray Üniversitesi hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ata Sakmar’a Armağan, 2011/1, s. 749-776 (*Evlilik Dışı Birliktelik*).